

LUPTLE din DOBROGEA

de Locot. ȘTEFĂRESCU AL.

IX

RETRAGEREA

Eram împeschițați, soldații și ofițerii din toate regimentele, formând o linie de rezistență înghesată în pripă. Ambulanțele și bucătăriile de campanie se depărtaseră mult de noi, așa că în seara aceea nu ne-a venit „hrana” și nici în zilele următoare.

În dreptul nostru, la stânga șoselei Hasiduluc-Topraisar, pe la ora 10 noaptea o patrulă inamică prevăzută cu 2 mitraliere, „ceretând terenul”, cade în focurile patrulelor noastre, care îi culcă pe toți la pământ și capturează mitralierele.

A doua zi un bombardament de artilerie îngrozitor, ca și cel din ziua precedentă, cauzându-ne pierderi multe, pe la 4 după amiază, ne clatină iarăși frontul. Nu mai era „legătura”, moralul se zdrobise, ordinul nu se mai execută! Unde era un suflet tare, se mai adunau păcuri de oșteni și zgomotul armelor arăta că acolo mai sunt niște îndărătnici, cari stăruiesc să schimbe fatalitatea soartei.

Dar sacrificiul era zadarnic; pierdusem partida! La dreapta noastră un fum negru cumplit și înălțări mari, vesteau că rezervoarele dela „Vasul lui Traian” luaseră foc. Tunul nostru „bubuia” întruna. Artileria „schimba mereu pe poziție” trăgând. Se auzea și de pe Mare bubulul tunului rusesc. Dar dușmanul continua să trimită mereu grindină de obuze. Pe șoseaua Constanța-Medgidia, zgomot mare și nori de praful produceau coloanele de căruțe fugind în goana mare a cailor, alte coloane veneau din sens contrar, se mai loveau, se răsturnau. Era zăpăceală! Ne-am retras spre Honșlar.

Noaptea pe la 12, în apropierea satului, lângă niște stăni mari de păie, vedem cavalerie rusească și românească, făcând pregătiri febrile pentru rolul din urmă. Trebuia apărată retragerea trupelor împrăștiate. Noi, mărșăluind mereu, am ajuns ziua la Caramurat. La Sud de această localitate am încercat să ne reconstituim, dar n'am izbutit. Șoseaua din Caramurat spre Hârșova și spre Babadag, „gema” de căruțe, trăsuri, chesoane, tunuri. Într'un amestec jalnic, călcău șoseaua, învâlmășindu-se, populația ce se trăgea înspăimântată din fața dușmanului și fracțiuni de trupe ruse, române, sârbe. O veste umbra din gură în gură, că dușmanul a intrat în Constanța. Este greu a reda cele ce a simțit orice bun Român, după ce s'a convins de cruda înfrângere, de pierderea Constanței, a drumului de fer etc. Pământul Dobrogei noastre, cădea pradă inamicului....

După o noapte și o zi, văzând că nu ne putem reconstitui, ne-am dirijat spre Ester, prin Carol I. Ordine nu se mai dădeau. Se repeta însă mereu un ordin, pe care îl știau toți și anume că Divizia 9-a se retrage spre Tulcea, alții spuneau spre Măcin. Ne-având bucătăriile de campanie cu noi, o duceam cam rău în privința mâncării, ne „alegeam” cu ceea ce găseam prin sate. La Ester am dat peste niște depozite ale Rușilor și ne-am umplut toate buzunarele cu bucați mari de zahăr, care ne-au fost tare de folos până mai târziu.

Din urmă ne-a ajuns vestea prin soldați răzleți, că unele unități au fost capturate de inamic, că s'au dat lupte de cavalerie și ne-a povestit un soldat lucruri emoționante. Ca să spună ce a văzut, s'a sculat în picioare și cu ochii mari deschiși, în care se oglindea grozăvia la care a fost martor, povestea:

„Era cam înaintea miezului, dincolo de unde se taie drumul de fer cu șoseaua ce merge dela „Carol I la Caramurat; ne retrăgeam, venind peste câmp spre „Carol I. O mână de oameni. În spatele nostru se auzea zgomot de arme și uitându-ne înapoi vedeam nori de praful și străfulgerări ca atunci când pui oginda la soare. Am înțeles că erau săbii de cavalerie scoase din teacă pentru șarjă. Acolo mai rămăseseră de-ai noștri, cari nu putuse să se retragă la vreme. La stânga noastră, cum veneam, uitându-ne în urmă, se vedea un drum plin de coloane rusești, căci se lămurau bine căruțele cu 2 roate. Mergând, în față, ne apropiam de niște clădiri mari de cărămidă. Când eram aproape de aceste clădiri, privind înapoi, vedeam un «stoil» de cavalerie duș-

Însă foarte delicată. De aceea Comisiunea Centrală a căutat să dea, pentru toate cazurile care se pot prezenta, elemente suficiente de evaluare, care să formeze o sistemă uniformă, iar pentru cazurile de moarte și infirmități s'au format tabele speciale de calcul.

a) Prevăcări la moarte

Pentru cazurile de moarte, datorite bombardărilor sau altor fapte de violență ale inamicului, Comisiunile de judecată vor ține seama, la stabilirea quantumului despăgubirii ce urmează a se da urmașilor victimei, de următoarele considerațiuni:

- a) Dacă decedatul a lăsat avere sau nu; de asemenea dacă a lăsat pensuni sau nu.
 - b) De numărul întreținutului legal și pe care victima îl întreținea de fapt.
 - c) De venitul ce producea munca sa.
 - d) De vârsta decedatului.
 - e) De profesia victimei.
- În baza acestor considerațiuni, Comisiunea Centrală de despăgubiri de război, a alcătuit o scară—ca normă direcțivă—de despăgubiri ce urmează a se acorda urmașilor victimei și însoțită de instrucțiunile necesare. Un exemplu: o victimă de 25 ani cu 1-3 copii, cu un venit anual de 5000 lei, primește 95.000 lei, plus 23.000 lei pentru alți 2 copii de 5-6 ani. Dacă venitul era 10.000 lei, Constatarea morții provocată de bombardament, fapte de violență, etc., se va face de comisiunile de judecată, bazându-se pe acte oficiale, martori, etc.

b) Infirmități

În cece privește infirmitățile, datorite bombardărilor sau altor fapte de violență ale inamicului, Comisiunea Centrală crede, că infirmitatea care are de consecință de a aduce pe o persoană în imposibilitatea absolută de a-și putea câștiga existența (a rămas orb sau îi lipsesc brațele, etc.) trebuie asimilată, în cece privește quantumul despăgubirii, cel puțin cu moartea, căci infirmitățile devine o sarcină și trebuie întreținut restul vieții. Acestea l-se poate da chiar o majorare de 10-20%.

Pentru ceilalți infirmi, quantumul despăgubirii se va stabili după gravitatea infirmității. Se va ține seama la infirmitate și la cel morții, de considerente exprimate la punctele a)-e) de mai sus. În baza acestora și ținând seama și de principiile cuprinse la asigurările muncitorești, Comisiunea Centrală a alcătuit o scară însoțită de instrucțiuni.

Constatarea gradului de infirmitate se va face în caz de nevoie de către medici experți la fiecare Comisiune locală.

c) Viol

În privința quantumului despăgubirii, se va ține seama:

Dacă de pe urma acestor violențe victima a murit, în care caz se vor da despăgubiri dela litera A;

Dacă a fost inocentă sau nu;

Dacă, ca consecință a violului, a făcut copil sau nu;

Dacă a contractat vre-o boală gravă sau nu; și în fine se va avea în vedere și situația socială a victimei.

În baza acestor norme, Comisiunea Centrală stabilește următoarele despăgubiri:

- 1) 10.000 lei pentru fiecare victimă.
- 2) Despăgubirea va fi dublată (adică 20.000 lei) pentru fetele inocente.
- 3) Pentru fiecare copil rezultat din acest viol se va da în plus 10.000 lei.
- 4) Pentru cazuri de boală gravă lusești (sifilis) contractate de victimă, se va da suma îndoită dela No. 1 și 2.
- 5) Comisiunile de judecată au latitudinea de a majora aceste despăgubiri, mărindu-le cu până la 50%, potrivit stărei sociale a victimei.

d) Arestări, internări și luări de ostateci

Spre a simplifica cât mai mult stabilirea despăgubirii, nu se va face nici o deosebire, în cece privește quantumul despăgubirii, între unii și alții, ci toate aceste trei categorii să fie tratate în mod egal și ținând seama de situația socială, stabilește trei clase și anume: Cel clasați în categoria 1-a vor primi 50.000 lei. Cel clasați în categoria 2-a vor primi 30.000 lei. Cel clasați în categoria 3-a vor primi 10.000 lei.

Admițându-se pentru Comisiunile locale o latitudine de majorare de 10% pentru cazuri de maltratare, vătămarea sănătății, durată lungă a internării, etc.

Majorarea va trebui motivată în hotărârea, arătându-se considerentele pe care s'a bazat Comisiunea când a procedat la această majorare.

În caz când internatul a devenit infirm sau a murit din cauza internării, se vor da și despăgubiri dela litera A și B.

Ca norme de constatare, Comisiunile locale vor cere toate documentele necesare și se vor folosi de toate mijloacele ce vor crede de cuviință.

Pentru constatarea cazurilor de muncă forțată, nepătită sau plătită insuficient, Comisiunile locale vor căuta a cere probe cât mai precise, folosindu-se de toate mijloacele ce le stău la îndemână în acest scop, iar în cece privește evaluarea costului acestor munci, Comisiunile de judecată vor ține seama de prețurile fixate în tabelele de rechiziție cu latitudinea de a dubla aceste taxe de rechiziție, după scumpetea locală.

De 25 ani de când Statul încasează taxe asupra peștelui, singura lucrare ce s'a făcut în avantajul real al pescărușului a fost săparea și curățirea a două canale care leagă lacul Razelm cu brațul Sf. Gheorghe.

Instalațiile de frigorifere din Galați, deși sunt niște lucrări moderne totuși au costat sume enorme, actualmente, din cauza administrației noastre care nu știe să se folosească de ele, nu aduc vreun folos real.

Nimeni nu s'a ocupat de înființarea de școli de piscicultură unde să se fi putut învăța sporirea cantității de producție, îmbunătățirea speciilor de pește și industrializarea produselor de pescărie.

O singură încercare de acest fel se făcuse înainte de război în Moldova cu o instalație de piscicultură pentru reproducerea păstrăvilor, însă această instalație a dat rezultate foarte slabe, din cauză că era încredințată unui funcționar fără cunoștințe speciale, care se rezuma în a epuiza fonduri considerabile fără a aduce nici un folos.

În rezumat modul actual de administrare al pescăriilor Statului e dăunător atât Statului, prin faptul că absoarbe aproape tot venitul fără a aduce vreun folos real, cât și pescărilor producători cari au a suferi foarte multe neajunsuri din partea unui personal neformat.

În numărul viitor mă voi ocupa de desfacerea produselor și de exportul peștelui.

zare, evalua costul reparațiilor la nevoie vor putea cere expertiza.

Se va ține seama și de vechimea casei, starea de întreținere, materialul din care era construită, numărul etajelor, etc.

Pentru simple deteriorări se va evalua costul reparațiilor necesare pe baza prețurilor de înainte de război.

Prețul (coeficientul) de refacere se va fixa ulterior de către minister.

Pagube cauzate obiectelor mobile

Dăunații vor face o declarație amănunțită de toate mobilele.

Pentru constatarea pagubelor comisiunile vor ține seama de probe certe, ca acte scrise, registre, inventare, polițe de asigurare, facturi, bonuri de rechiziție chitanțe, martori, (în special din momentul când s'au luat obiectele).

Evaluarea mobilelor se va face după valoarea pe care au avut-o în momentul când s'a produs paguba, ținând seama de uzarea lor.

Pagube cauzate mărfurilor

Odată cu un tablou amănunțit de cantitățile și felul articolelor păgubite, dăunatul va prezenta probe certe, ca facturi, registre, comerciale, inventare, polițe, bonuri de rechiziție, etc.

Evaluarea mărfurilor se va face după un tarif alcătuit de comisiunile generale de despăgubiri, iar pentru cele neprevăzute se va lua ca bază prețul de cost. S'a prevăzut ca preț de evaluare de exemplu:

- Pentru 1916 grâu 32, secară 32, porumb 30, orz 27, ovăz 26.
- Pentru 1917, teritoriul ocupat, grâu 32, secară 32 porumb 30, orz 27, ovăz 26.
- Pentru 1917 Moldova, grâu 28, secară 24, porumb 22, orz 22, ovăz 22.
- Pentru 1918 pentru teritoriul ocupat, grâu 32, secară 32, porumb 30, orz 27, ovăz 26.
- Pentru 1918, pentru Moldova grâu 70, secară 70, porumb 60, orz 62, ovăz 60.

Pagube cauzate terenului, culturilor și pădurilor

Peste tot se vor avea în vedere în stabilirea pagubelor prețurile și valorile înainte de război, 1916, ce corespund valorii pagubei în momentul când s'a produs iar pentru costul de refacere — la pagubele cauzate terenului — se vor lua prețurile curente din momentul când comisiunea constată și evaluează paguba.

Pagube cauzate persoanelor

Nu numai bunurile, dar și persoanele au avut de suferit diferite pagube în timpul războiului. Aceste pagube le-au fost provocate de trupele inamice sau chiar pe trupele noastre și ale aliaților.

Cele provocate de inamic au rezultat, fie din acte săvârșite conform legilor de război, fie din proceduri contrarii: arestări ilegale, rănitri, asasinare, violențe comise asupra femeilor și fetelor.

Pagubele de natura aceasta sunt mai grave și mai importante decât pagubele produse bunurilor. Ele ating viața și onoarea.

Se impune deci de a fi indemnizate victimele pagubelor personale, prin aceasta aducându-se reparațiuni pentru violențele comise de inamic, pentru arestările și internările arbitrare, precum și pentru vătămările aduse personalității fizice (infirmitățile), ale căror consecințe economice nu se pot nega.

Evaluarea acestor fel de pagube este

mată din administrator, funcționari superiori de birou, controlori, revizori, sub-revizori, agenți de diferite clase, agenți taxatori, agenți supraveghetori, șefi de vânzare, ajutoari, casieri, cantaragi, etc.

Fără multe comentarii, ușor se poate deduce suma la care se ridică cheltuielile acestor persoane.

În afară de bugetul întreținerii funcționarilor se mai adaugă enormele cheltuieli făcute pentru construcții de diferite localități în mai multe puncte din Delta, locuințe pentru agenți, birouri-locuințe pentru revizori și din loc în loc clădiri mai fastuoase înzestrate cu mobilier pentru vizitele diferitelor persoane oficiale, vizitatori străini, etc. Pe lângă toate acestea se mai adaugă cheltuielile făcute pentru controlul pescărilor, adică transportul revizorilor și agenților prin bălți, personal de transport (lopătari) costul și întreținerea bărcilor și vaporaze de transport pentru inspecții, etc. Adunând aceste cheltuieli se poate calcula cu ușurință ce venit se absoarbe de această instituție, și ce puțin se face pentru asigurarea propriu zisă a măririi producției și îmbunătățirii speciilor de pește, care ar trebui să fie preocuparea de capetenia a acestei administrații.

După cum vedem, analizând statisticile anuale de producție, se constată că în fiecare an producția se diminuează, numărul pescărilor e în descreștere, iar în schimb măsurile administrative devin din ce în ce mai aspre.

Acordarea despăgubirilor

Hotărârea Comisiunii generale de despăgubiri. — Normele după cari se vor stabili pagubele.—Se acordă despăgubiri pentru pagubele materiale, pentru infirmități, viol, muncă forțată, lipsă de folosință, etc.

Comisiunea generală de despăgubiri a stabilit normele după cari diferitele comisiuni județene și regionale urmează să se conducă în stabilirea pagubelor cauzate de dușman, precum și în acordarea despăgubirilor cuvenite dăunaților de război.

Dăm mai jos punctele, mai importante din hotărârea comisiunii generale, precum și amănuntele necesare pentru fiecare dăunat, asupra modului de procedare în stabilirea drepturilor fiecăruia.

Stabilirea pagubelor

- 1. Pentru cunoașterea pagubelor dăunații sunt în primul rând datori să procure comisariilor toate elementele necesare pentru dovedirea pagubelor;
- 2. Ca martori sunt admiși și rudele;
- 3. Poprile făcute asupra sumelor evaluate ca pagube de război, interesând chestiunea lichidării acestor sume, nu vor fi ținute în seama de comisiunile de judecată, nefiind de competența lor;
- 4. Drepturile dăunaților de a li se constata și evalua pagubele de război pot fi cedate, moștenitorilor legali pot exercita drepturile autorului lor;
- 5. Evacuajii din zonele de luptă precum și evacuajii în Moldova sau Rusia, din ordin, au dreptul a cere despăgubiri de război;
- 6. Profesionistii, cari au fost arestați ilegal, internați, ostaticii, au dreptul la despăgubiri.
- 7. Pentru violuri, de asemenea se vor acorda despăgubiri;
- 8. Pentru societățile puse sub sechestru, având angajate averi românești, aliate sau neutre, cererea de despăgubiri se va face de administratorul sechestru numai în înțelegere cu tribunalul local.
- 9. Evreii și în genere orice străini domiciliiați în vechiul regat și cari au fost în război, au dreptul a face cerere de despăgubiri de război.
- 10. Românii de origine, domiciliiați în vechiul regat, chiar, dacă au fost supuși al Statului cu cari am fost în război, au dreptul să ceară a li se constata și evalua pagubele de război.
- 11. Supușii ruși domiciliiați în vechiul regat au de asemenea acest drept.
- 12. Acest drept îl mai au în fine și românii aliați sau neutri, cari sunt interesați cu capitalurile lor în societățile puse sub sechestru în 1916.

Pagubele trebuie să fie certe și materiale

Pentru a se acorda despăgubiri, paguba trebuie să fie certă și materială. Nu se acordă deci despăgubiri pentru neplăcerile sentimentale.

Cum vor proceda comisiunile

Asupra costului de refacere se recomandă comisiunilor județene și regionale a interpreta și proceda astfel:

a) Pentru dăunații cari și-au refăcut mobilierul, clădirile, instalațiunile, mașinile, materialul industrial și alte de felul acestora, comisiunile după probele produse de dăunați, vor constata lucrările de refacere și vor face prețurile lor, având grijă ca în aceste lucrări să nu intre și refaceri datorite altor cauze decât faptelor de război.

b) Dăunații cari intenționează să își refacă bunurile, vor da comisiunilor o declarație în scris prin cari își iau obligațiunea de refacere, arătând amănunțit modul refacerii și costul.

Distrugerea totală sau parțială rezultată dintr'un fapt de război se va constata de comisiunile de judecată în deosebire prin descinderea la fața locului; pentru simple deteriorări comisiunile se pot limita la acte încheiate de autorități și marturii serioase.

Pagube la clădiri

Evaluarea clădirilor distruse total sau parțial se va face după valoarea pe care s'au avut-o clădirile în ajunul războiului. Ca bază vor lua rolurile de impozit, evaluările succesiunii, acte de dote, vân-

„mană, aruncându-se asupra coloanei de căruțe de pe drum. Săbii se vedeau învârtindu-se în aer, se auzeau țipete. Deodată de după clăi izbucni un zgomot grozav și o cavalerie ce se aranja în linie, pornea în goana mare asupra cavaleriei dușmane. Erău 2-3 escadroane de cavalerie «Ruso-Română». Năvala a fost strașnică! Am văzut căi ridicându-se în picioare, călăreții rostogolindu-se după cai, săbii multe învârtindu-se pe sus și în scurt, ca un stol de „grauri, așa s'au pornit dușmanii la fugă și ai noștri după ei. De „praf în fundul zărei nu se mai vedeau.

INVĂȚĂTOREȘTI

Asociațiunea corpului didactic primar din județul Constanța a fost vocat în congres pe membrii săi, în zilele de 28, 29, 30 Decembrie st. v. (10, 11, 12 Ianuarie st. n.) spre a discuta și hotărâ asupra punctelor cuprinse în programul următor:

Unificarea și democratizarea învățământului primar

- 1. Școli de stat ori și confesionale?
 - 2. Scopul școlii primare și obiectele de învățat?
 - 3) Distribuția materiei de învățământ (pe clase ori pe divizii?)
 - 4) Cartile didactice (sistemul de aprobare, monopol, liberă concurență etc.)
 - 5) Recrutarea, înaintarea, ritul și salariul corpului didactic primar și al școlii de aplicație;
 - 6) Participarea efectivă a învățătorilor la conducerea învățământului (în consiliile pedagogice, consiliul pentru definitivat și înaintare, consiliul general, consiliul permanent, consiliile de judecată, anchete disciplinare etc.);
 - 7) Participarea la conducerea Cassei de credit și a Cassei școlilor;
 - 8) Recrutarea personalului de control didactic și disciplinar;
 - 9) întreținerea materială a școlii primare (comitete sau eforii școlare comunale, județene și regionale);
 - 10) Învățământul complementar, școlile de adulți, bibliotecii și conferințe populare;
 - 11) Propuneri de modificarea statutelor asociațiunii generale;
 - 12) Rolul învățătorului în cooperajie;
 - 13) Diverse propuneri;
 - 14) Alegerea de delegați pentru consiliul general, care se va anunța ulterior și va avea același program de discuții.
- Congresul s'a ținut în localul școlii primare No. 7 de băieți din Constanța; lucrările au început în ziua de 28 Decembrie 1919, orele 10 dimineața.

Vom face într'un număr viitor o amănunțită dare de seamă asupra lucrărilor acestei importante întruniri didactice.

„LA PIRULA”

- ȘTEFAN CEL MARE (Mangaliei) 44 CONSTANȚA
- N TRANȘEE, care au făcut Marji toată arta militară modernă, se servesc: VINURILE CELE MAI ALESE
- BUCATE care să satisfacă stomacurilor cele mai pretențioase și pungile cele mai modeste
- GRĂTAR care să pârălească inimile cele mai bătrâne
- PELIN care să-l pui la... acul de cravată

CONSTANȚA

Dr. L. Rosenbbatt

pentru Boli interne, copii și sifilis

Consultațiuni 4-7 d. a. Str. Mangaliei 51

Lăzăr B. Abramovici & Arnold Birbaum

Reprezentații de comerț și Asigurări Ageența Principală a Societății Române de Asigurări generale „GENERALA”

Constanța, Strada Carol 46

CONSTANȚA

Dr. W. Goldenberg

SPECIALIZAT LA BERLIN

Boli de femeie, Genito-urinare, Sifilis

Mamoș

Injecții Intravenoase cu clonuri de mercur și Neosalvarsan

Strada Remus Oprescu, 9 alături de Palace-Hotel

Bonboneria Palatului

Roman Capătână & Const. Grigorescu

Calca Victoriei, în fața Palatului Regal

Casă de încredere

Bonbonerie, Fructe confiate, Ciocolaterie

Se primesc comenzi

Laboratorul în Str. Matel Milio, No. 8